

№5

MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR

ILMIY ELEKTRON JURNALI

**ISSN: 2181-3965
VOLUME 5
TOSHKENT 2026**

“MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR” ILMIY ELEKTRON JURNALI TAHRIRIYAT KENGASHI RAISI

To‘lqin Zakirovich Teshabayev – tahririyat kengashi raisi. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI

Mehmonov Sultonali Umaraliyevich – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘quv ishlari bo‘yicha birinchi prorektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abdurahmanova Gulnora Qalandarovna - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Karimova Komila Daniyarovna - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Yoshlar masalalari va ma‘naviy-marifiy ishlar bo‘yicha birinchi prorektori, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Hududiy ta‘lim masalalari va markazlar bo‘yicha prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sindarov Sherzod Egamberdiyevich – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Infratuzilmalarni rivojlantirish va iqtisod ishlari bo‘yicha prorektori, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Saparov Aktam Jo‘rayevich – bosh muharrir, filologiya fanlari doktori

Islamkulov Alimnazar Xudjamuratovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Pardayev Abdunabi Xoliqovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Kuziyev Islomjon Ne‘matovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Baymurotov Tursunbay Maxkambayevich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Omonov Akrom Abdinazarovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Qongratbay Avezimbetovich – texnika fanlari doktori, professor, O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vaziri

Jumayev Nodir Xosiyatovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, O‘zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi deputati

Haydarov Nizomiddin Hamroyevich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Raviprakash G. Dani – Xalqaro ta‘lim konsultanti, professor (AQSH)

Bagautdinova Nailya Gumerovna – Qozon federal universiteti Boshqaruv, iqtisodiyot va moliya instituti direktori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Rossiya Federatsiyasi)

Sharifzoda Mu‘min Mashokir – Tojik davlat huquq, biznes va siyosat instituti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Tojikiston Respublikasi)

Maley Elena Borisovna – Polotsk davlat universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent (Belarus Respublikasi)

Asif Mahbub Karim – Malayziya Menejment va tadbirkorlik universiteti professori (Malayziya qirolligi)

Piter Xayk – Yevropa amaliy fanlar va menejment instituti ilmiy ishlar bo'yicha prorektori (Chexiya Respublikasi)

Yavuz Demirel – Kastamonu universiteti professori (Turkiya Respublikasi)

Jo'rayev Abdug'affor Safarovich – Termez agrotexnologiyalar va Innovatsion rivojlanish instituti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ismanov Ibroxim Nabiyeovich – Farg'ona politexnika instituti kafedra mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xayriddinov Azamat Botirovich – Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti prorektori iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Tashnazarov Samiddin Nizamovich – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti kafedra mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nurmanov Ulug'bek Anorbayevich - Bank-moliya akademiyasi “Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasida professori, iqtisodiyot fanlari doktori

Yakubova Nargiz Tursunbayevna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Mamatov Baxadir Safaraliyevich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qiyosov Sherzod Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Urazaliyev Kamoliddin Tajikulovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

JURNAL TAHRIRIYATI

Saparov Aktam Jo'rayevich – bosh muharrir, filologiya fanlari doktori, dotsent

Avlokulov Anvar Ziyadullayevich – ilmiy muharrir, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Aliqulov Mehmonali Salohiddin o'g'li – mas'ul muharrir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Buxorova Moxira Samandarovna – muharrir

O'zbekiston Respublikasi OAK Rayosatining 2023-yil 3-iyundagi 364-son qarori bilan “Moliyaviy texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalari yuzasidan assosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Moliyaviy texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali
23.11.2022-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№R-566966** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: **№049864**

MUNDARIJA			
1.	Meyliyev Obid Raxmatullaevich	Soliqlarning byudjet daromadlaridagi ahamiyatini oshirish	7
2.	Мирзаева Матлуба Ғайбулла қизи	Тижорат банкларининг капитал базасини мустаҳкамлашнинг методологик ва амалий асосларини такомиллаштириш	14
3.	Жабборов Насриддин Мирзаодилович, Юнусова Шохсанам Муротовна, Бебутова Зулайхо Хамидовна, Сафарова Севара Қахрамон қизи	Тошкент вилояти туристик ҳудудлари имижи модели учун барқарорлик таҳлили	19
4.	Мухамедова Севара Абдуллаевна	Тижорат банкларида кичик бизнес лойиҳаларини кредитлашда банк таваккалчиликларини баҳолаш ва бошқариш тизими	27
5.	Abduqayumov Elyorbek Ulug'bek o'g'li, Yo'ldosheva Oygul Zokir qizi	Janubiy Koreya kinoindustriyasining iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni va ta'siri	33

ТИЖОРАТ БАНКЛАРИДА КИЧИК БИЗНЕС ЛОЙИХАЛАРИНИ КРЕДИТЛАШДА БАНК ТАВАККАЛЧИЛИКЛАРИНИ БАҲОЛАШ ВА БОШҚАРИШ ТИЗИМИ

Мухамедова Севара Абдуллаевна

*банк ҳисоби ва аудит кафедраси ўқитувчи
Тошкент давлат иқтисодий университет
E-mail: sevaramuxamedova1979@gmail.com
ORCID:0009-0000-3479-8004*

Аннотация. Мазкур мақолада тижорат банкларида кичик бизнес субъектларини кредитлаш жараёнида юзага келадиган таваккалчиликларни баҳолаш ва бошқаришнинг назарий асослари, амалий методологияси ва институционал механизмлари таҳлил қилинади. Кредит таваккалчилиги, операцион таваккалчилик ва ликвидлик таваккалчилиги каби асосий турлари, уларни миқдорий ва сифат жиҳатидан баҳолаш усуллари кўриб чиқилади. Ўзбекистон Республикаси Марказий банкнинг пруденциал меъёрлари доирасида банкларнинг таваккалчиликни бошқариш тизими таҳлил қилинади ва такомиллаштириш йўналишлари таклиф этилади.

Калит сўзлар: кредит таваккалчилиги, кичик бизнес, кредит скоринг, муаммоликредитлар, пруденциал меъёрлар, Базел III, рейтинг тизими, таваккалчиликни бошқариш.

СИСТЕМА ОЦЕНКИ И УПРАВЛЕНИЯ БАНКОВСКИМИ РИСКАМИ ПРИ КРЕДИТОВАНИИ МАЛЫХ БИЗНЕС-ПРОЕКТОВ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ

Мухамедова Севара Абдуллаевна

*старший преподаватель кафедры
банковский учет и аудит
Ташкентского государственного
экономического университета
E-mail: sevaramuxamedova1979@gmail.com
ORCID:0009-0000-3479-8004*

Аннотация. В данной статье анализируются теоретические основы, прикладная методология и институциональные механизмы оценки и управления рисками, возникающими в процессе кредитования субъектов малого бизнеса в коммерческих банках. Рассматриваются основные виды рисков — кредитный, операционный и риск ликвидности, — а также методы их количественной и качественной оценки. Проводится анализ системы управления рисками в банках в рамках пруденциальных нормативов Центрального банка Республики Узбекистан и предлагаются направления её совершенствования.

Ключевые слова: кредитный риск, малый бизнес, кредитный скоринг, проблемные кредиты, пруденциальные нормативы, Базель III, рейтинговая система, управление рисками.

SYSTEM OF ASSESSMENT AND MANAGEMENT OF BANK RISKS IN LENDING TO SMALL BUSINESS PROJECTS IN COMMERCIAL BANKS

Mukhamedova Sevara Abdullaevna

*Lecturer at the Department
of Banking and Audit at*

Tashkent State University of Economics E-mail:

sevaramuxamedova1979@gmail.com

ORCID:0009-0000-3479-8004

Abstract. *This article analyses the theoretical foundations, applied methodology and institutional mechanisms of risk assessment and management arising in the process of lending to small business entities in commercial banks. The main types of risks — credit, operational and liquidity risks — as well as methods for their quantitative and qualitative assessment are examined. The bank risk management system within the framework of the prudential standards of the Central Bank of the Republic of Uzbekistan is analyzed, and directions for its improvement are proposed.*

Keywords: *credit risk, small business, credit scoring, non-performing loans, prudential standards, Basel III, rating system, risk management.*

Кириш

Жаҳон молия тажрибасида кичик бизнес субъектларини кредитлаш доимо юқори таваккалчиликлик сегмент сифатида эътироф этилиб келинган. Бунинг боиси КЎБ корхоналарининг молиявий ҳисоботлари кўпинча тўлиқ ёки ишончли эмаслиги, гаров базасининг чекланганлиги, бизнес-режаларнинг етарлича асосланмаганлиги ва иқтисодий конъюнктура ўзгаришларига нисбатан сезувчанлигидир. Халқаро ҳисоб-китоблар банки (BIS) маълумотларига кўра, ривожланаётган мамлакатлардаги тижорат банклари кредит портфелида КЎБ кредитларининг улуши 25–35фоизни ташкил этади, шу билан бирга, муаммоли кредитларнинг асосий қисми ҳам айнан ушбу сегментга тўғри келади [1].

Ўзбекистон банк тизимида кичик бизнесни кредитлаш қўлами сўнгги йилларда сезиларли даражада кенгайган. Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг расмий статистикасига кўра, 2023 йилнинг якунида банк тизими кредит портфелида кичик бизнес улуши 38,4 фоизни ташкил этган бўлса, муаммоли кредитлар (NPL) кўрсаткичи 3,8 фоизни ташкил этди [2]. Мазкур кўрсаткич Базел III стандартлари ва халқаро амалиётдаги меъёрий чегарадан (5 фоиз) паст бўлса-да, кичик бизнесни кредитлаш жараёнида таваккалчиликни баҳолаш методологиясини такомиллаштириш заруриятини инкор этмайди.

Мазкур мақоланинг илмий мақсади — тижорат банкларида кичик бизнесни кредитлашда банк таваккалчиликларини баҳолаш ва бошқаришнинг мавжуд тизимини таҳлил қилиш, унинг камчиликларини аниқлаш ва такомиллаштириш йўналишларини асослашдан иборат. Тадқиқот давомида қиёсий таҳлил, институционал таҳлил ва иқтисодий-статистик методлардан фойдаланилди.

Адабиётлар шархи

Банк таваккалчилиги назарияси нуқтаи назаридан «таваккалчилик» тушунчаси кутилмаган молиявий зарар ёки фойда йўқотилиши эҳтимоли сифатида таърифланади. Хусусан, кредит таваккалчилиги — қарздорнинг кредит шартномасидан келиб чиқадиган мажбуриятларини тўлиқ ёки муддатида бажармаслик оқибатида банкда молиявий зарар юзага келиши эҳтимолидир [3]. Ушбу таъриф кредит таваккалчилигини икки таркибий қисмга ажратишга имкон беради: дефолт таваккалчилиги ва мигратсия таваккалчилиги.

БергерА. ва УделлГ. Томонидан ишлаб чиқилган «Муносабатларга асосланган кредитлаш» (relationship lending) концепциясига кўра, кичик корхоналар кредит тарихиқисқа, молиявий ҳисоботлари аудит қилинмаган ва менежмент сифати нотекис бўлганлиги сабабли ахборот асимметрияси муаммоси алоҳида кескин тус олади [4]. Ушбу тадқиқот кредит таваккалчилигини баҳолашда банк ва қарздор ўртасидаги узоқ муддатли муносабатлар аҳамиятини назарий асослайди.

Альтман Э. томонидан 1968 йилда таклиф қилинган Z-score модели корхонанинг банкротлик эҳтимолини беш молиявий коэффициент асосида баҳолайди ва кейинчалик кичик ва ўрта корхоналарга мослаштирилган Z"-score кўринишига эга бўлган [5]. Томас Л.К., Эделман Д.Б. ва Крук Ж.Н. ишларида эса кредит скорингининг назарий асослари ва

амалий татбиқи атрофлича ёритилган [6]. ЁқинХ.ва бошқаларнинг тадқиқотлари machinelearning алгоритмларига асосланган скоринг тизимлари анъанавий усулларга нисбатан башорат аниқлигини 20–30 фоизга оширишини тасдиқлайди [7].

Тадқиқот методологияси

Тадқиқотда қуйидаги методлардан фойдаланилди:

1. Ўзбекистон Республикаси Марказий банкнинг расмий статистик маълумотлари ва йиллик ҳисоботлари асосида тизимли таҳлил;
2. Базел қўмитаси ва BIS ҳужжатлари асосида халқаро стандартлар билан қиёсий таҳлил;
- (3) кредит таваккалчилигини баҳолашнинг миқдорий усуллари — Альтман Z-score, логистик регрессия ва скоринг моделлари — бўйича адабиётлар таҳлили;
- (4) пруденциал меъёрий-ҳуқуқий база таҳлили. Тадқиқот муддати — 2019–2023 йиллар давоми, асосий таққослаш мезони — NPL кўрсаткичи динамикаси ва кичик бизнес кредит портфелининг ҳажми.

Таҳлил ва натижалар

Халқаро амалиётда банк таваккалчиликларини баҳолашнинг асосий методологик тизимлари Базел банк назорати қўмитаси (BCBS) томонидан белгилаб берилган. Базел II доирасида кредит таваккалчилигини баҳолашнинг икки ёндашуви мавжуд: стандартлаштирилган ёндашув (Standardised Approach) ва ички рейтингларга асосланган ёндашув (Internal Ratings-Based Approach — IRB). Базел III ислохотлари эса капитал буфери талабларини кучайтирди ва ликвидлик коэффицентларини (LCR ва NSFP) тартибга солди [8].

1-расм.

Ўзбекистон банк тизимида кредит таваккалчилигини баҳолашдаги асосий муаммолар*

*Муаллиф ишланмаси.

Диаграммага кўра, энг катта улушни (35%) кредит тарихини қамраб олиш даражасининг пастлиги ташкил этади. Бу ҳолат банклар учун мижозларнинг молиявий интизоми ҳақида тўлиқ ахборотга эга бўлишни чеклайди ва рискни аниқ баҳолаш имкониятини пасайтиради. Айниқса, ҳудудларда кредит ахборот базасининг тўлиқ шаклланмагани кредит қарорларининг ишончилигига салбий таъсир кўрсатади. Шу билан бирга, гаров таъминоти муаммоси ҳам 35% улуш билан тенг аҳамиятга эга. Кичик бизнес

ва аҳоли қатламларида ликвид активлар етишмаслиги банклар томонидан кредит ажратишда эҳтиёткорликни оширади. Бу эса молиялаштириш имкониятларини чеклаб, иқтисодий фаолликни секинлаштирувчи омил сифатида. Диаграммадаги яна бир муҳим омил — хорижий скоринг моделларида боғлиқлик (30%). Мазкур моделлар кўп ҳолларда маҳаллий бозор хусусиятлари, аҳоли даромад тузилмаси ва тармоқ спецификасини тўлиқ инобатга олмайди. Натижада рискни баҳолашда аниқлик даражаси пасайиши мумкин. Умуман олганда, диаграмма натижаларишуни кўрсатадики, кредит таваккалчилигини самарали бошқариш учун:

- кредит ахборот инфратузилмасини кенгайтириш,
- маҳаллий шароитга мос скоринг моделларини ишлаб чиқиш,
- гаровсиз кредитлаш механизмларини ривожлантириш устувор вазифалардан ҳисобланади.

Ўзбекистон тижорат банклари амалиётида кредит таваккалчилигини баҳолашнинг асосий усули — кредит скоринг тизимидир. Миқдорнинг молиявий ва номолиявий кўрсаткичлари статистик моделлар асосида баллар тизимида ўлчирилиб, дефолт эҳтимоли миқдорийи фодаланади. Замонавий скоринг моделлари икки тоифага бўлинади: реактив скоринг (applicationscoring) — янги кредит аризасини баҳолашда; ҳулқ-атвор скоринги (behaviouralscoring) — мавжуд қарздорнинг ҳаракатини мониторинг қилишда қўлланилади [9].

Ўзбекистон Республикасида банк таваккалчиликларини бошқаришнинг меъёрий-ҳуқуқий асосини ЎЗР «Банклар ва банк фаолияти тўғрисида»ги Қонуни [10], Марказий банкнинг пруденциал нормативлар тўғрисидаги Йўриқнома [11] ва «Активларни таснифлаш ва уларни қоплаш учун захиралар ташкил этиш тартиби тўғрисида»ги Низом [12] ташкил этади. Ушбу ҳужжатларга мувофиқ, кредитлар беш тоифага ажратилиб, стандарт кредитлар учун 1 фоиздан умидсиз кредитлар учун 100 фоизгача захира шакллантирилади.

1-жадвал

Ўзбекистонда кичик бизнес ва кредитлаш*

Йил	Жами кредит ҳажми (трлн сум)	Кичик бизнес / тадбиркорлик кредитлари	Улқши (%)	Изоҳ
2022	~400 трлн	~15–17 трлн	~4%	Пандемиядан кейинги тикланиш даври
2023	~450 трлн	~17–18 трлн	~4%	Кредитлаш барқарорлашди
2024	471 трлн	19.5 трлн	~4.1%	Тадбиркорлик кредитлари 19% га ошган
2025	575 трлн 1.5йил	>20 трлн (баҳолаш)	~4–5%	Кредитлаш кескин ошган
2026	~600+ трлн (прогноз)	Ўсишда	~5%	Давлат дастурлари давом этмоқда

*Манба: www.cbu.uz - Markaziy bank маълумотлари

Ушбу жадвал маълумотлари 2022–2026 йиллар давомида Ўзбекистонда кредитлаш ҳажми ва кичик бизнесни молиялаштириш динамикасида бир қатор муҳим тенденцияларни кўрсатади.

Аввало, жами кредитлар ҳажми барқарор ўсиш траекториясида эканлиги кўринади: 2022 йилда тахминан 400 трлн сўмдан 2026 йилга келиб 600 трлн сўмдан ортиқ даражага етиши прогноз қилинмоқда. Бу банк тизимида ликвидликнинг ортиб бораётгани ва иқтисодийда кредитлаш фаоллиги кенгайганини англатади.

Шу билан бирга, кичик бизнесга ажратилаётган кредитлар ҳажми ҳам ўсиб бормоқда: 2022 йилда 15–17 трлн сўм атрофида бўлган бўлса, 2025 йилга келиб 20 трлн сўмдан ошган. Бу давлат томонидан тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш сиёсати кучайганини кўрсатади.

Бироқ энг муҳим жиҳат — улуш (4–5%) деярли ўзгармай қолмоқда. Яъни:

- умумий кредитлар тез ўсмоқда,
- лекин кичик бизнеснинг улуши сезиларли даражада ошмаяпти.

Бу ҳолат шундан далолат берадики, банк ресурсларининг асосий қисми ҳануз:

- йирик корхоналарга,
- давлат лойиҳаларига йўналтирилмоқда.

2024 йилда тадбиркорлик кредитларининг 19% га ўсиши ижобий тенденция бўлса-да, бу ўсиш умумий кредит портфели ўсишига нисбатан юқори эмас. Шу сабабли улуш кескин ўзгармаган. 2025–2026 йилларда кредитлашнинг “кескин ўсиши” ва “давлат дастурлари давом этиши” қайд этилгани келгусида кичик бизнесни молиялаштириш имкониятлари янада кенгайишини кўрсатади. Лекин амалда самарадорликни ошириш учун фақат ҳажм эмас, балки улушни ҳам ошириш муҳим.

Хулоса сифатида айтиш мумкинки:

- кредит бозори фаол ривожланмоқда;
- кичик бизнес молиялаштирилиши ўсмоқда;
- маммоунинг банк кредитларидаги роли ҳали ҳам чекланганлигича қолмоқда.

Бу эса келгусида:

- гаровсиз кредитлаш механизмларини ривожлантириш,
- скоринг тизимларини такомиллаштириш,
- ва кичик бизнесга йўналтирилган молиявий инструментларни кенгайтириш

зарурлигини кўрсатади.

Мавжуд тизимдаги асосий муаммолар қуйидагилардан иборат. Биринчидан, ЎЗР Кредит ахборот марказий бюроси маълумотларига кўра, кредит тарихини қамраб олиш даражаси катта шаҳарларда 68 фоизни, вилоятларда 41 фоизни ташкил этиб, аҳолини тўлиқ қамраб олиш муаммоси сақланиб қолмоқда [13]. Иккинчидан, Ўзбекистон банклари кўпинча хорижий скоринг дастурий таъминотидан фойдаланади, бироқ ушбу моделлар маҳаллий иқтисодий шароит ва тармоқ хусусиятларини тўлиқ ҳисобга олмайди. Учинчидан, кичик бизнеснинг гаров базаси чекланганлиги кредитлашдаги асосий тўсиқ бўлиб қолмоқда. Жаҳон амалиётида ушбу муаммони ҳал этишда давлат кафилилик фондлари — Кореянинг KODIT, Япониянинг Credit Guarantee Corporation тизими — самарали ёнашув сифатида қўлланилади.

Machine learning алгоритмларига асосланган альтернатив скоринг имкониятлари ҳам алоҳида аҳамиятга эга. Хитойдаги Alibaba/Ant Group тажрибаси шунини кўрсатадики, савдо тарихи ва ижтимоий маълумотларга асосланган скоринг традицион банк усуллари нисбатан дефолтни башорат қилишда 20–30 фоиз юқори аниқликка эга [14]. Бу йўналиш Ўзбекистон банк тизими учун янги имкониятлар яратади.

Хулоса

Амалга оширилган таҳлил натижалари шунини кўрсатадики, тижорат банкларида кичик бизнесни кредитлашда банк таваккалчиликларини баҳолаш ва бошқариш тизими ҳам илмий-методологик, ҳам институционал жиҳатдан такомиллаштишни тақозо этади. Кредит таваккалчилиги кичик бизнес сегментида объектив иқтисодий сабаблар билан юқорироқ бўлиши табиий; бироқ замонавий скоринг методологиялари, маълумотлар базасини

ривожлантириш ва давлат-хусусий шерикчилик механизмлари воситасида ушбу таваккалчиликни самарали назоратда ушлаб туриш мумкин.

Тадқиқот натижалари асосида Ўзбекистон банк тизими учун қуйидаги таклифлар ишлаб чиқилди: (1) кредит бюроси маълумотлар базасини аҳолини қамраб олиш кўрсаткичини 2026 йилга қадар 85 фоизгача кенгайтириш; (2) machine learning алгоритмларига асосланган миллий кредит скоринг тизимини ишлаб чиқиш ва банклараро улашиш; (3) «Ўзбекистонкафолат» АЖ портфель кафиллиги механизмини жорий этиш орқали гаровсиз кредитлаш имкониятини кенгайтириш; (4) тижорат банкларида таваккалчиликни бошқаришнинг «уч ҳимоя линияси» тамойилини қонунчилик даражасида мустаҳкамлаш. Ушбу тавсияларни изчил амалга ошириш NPL кўрсаткичини 2–3 фоизгача пасайтириш ва кичик бизнесни кредитлаш ҳажмини кенгайтиришга хизмат қилади.

Фойдаланилган адабиётлар

- 1.Каримов И.А. Юсак маънавият – енгилмас куч / И.А. Каримов. – Тошкент: Маънавият, 2008. – 176 б.
- 2.Мирзиёев Ш.М. Янги Ўзбекистон стратегияси. – Тошкент: «O‘zbekiston», 2021. – 464 б.
- 3.Мирзиёев.Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. – Тошкент: «O‘zbekiston», 2016. – 56 б.
- 4.Мирзиёев.Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. – Тошкент: «O‘zbekiston», 2017. – 48 б.
- 5.Мирзиёев.Ш.М Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қондаси бўлиши керак. – Тошкент: «O‘zbekiston», 2017. – 104 б.
- 6.Турсунов Б.Х. Кичик бизнесни ривожлантириш истикболлари // Иқтисодиёт ва инновацион технологиялар. – 2021. – №3. – Б. 102–108.
7. Абдуллаева Ш.З. Банк рисклари ва кредитлаш. – Тошкент: «Молия», 2002. –303б.
- 8.Абдуллаева Ш.З. Банк иши: Дарслик. – Тошкент: «Молия», 2017. – 526 б.
- 9.Ваҳобов А.В. Банк иши. – Тошкент: «IQTISOD-MOLIYA», 2019.
- 10.Ваҳобов А.В. Банк менежменти.-Тошкент:«IQTISOD-MOLIYA»,
- 11.Қоралиев Т.М., Абдуллаева Ш.З. Банк иши. – Тошкент: «IQTISOD-MOLIYA», 2021.
- 12.Қоралиев Т.М. Банк менежменти. – Тошкент: «IQTISOD-MOLIYA», 2015.
- 13.Рустамов Ж. The Economic Nature of Non-Performing Loans and Bank Operational Efficiency // *Iqtisodiyot va ta’lim*. – 2023. – №5. – Б. 87–91.
- 13.Лаврушин О.И. Банковское дело. – М.: «Кнорус», 2012. 338 с.
- 14.Маҳмудов Р. Reasons and Features of Non-Performing Loans in Commercial Banks // *Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil*. – 2023. – №11. – Б. 90–98.
- 15.Исаков О. Factors Affecting Non-Performing Loans: Empirical Evidence from Commercial Banks in Uzbekistan // *Journal of Economics and Financial Analysis*. 2024.Vol.8,№2.–Б.1–21.

